

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ  
імені АДМІРАЛА МАКАРОВА

# ГУМАНІТАРНИЙ ВІСНИК НУК

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

---

ВИПУСК 18

Миколаїв  
2025

**Редакційна колегія збірника:**

**Берестнєв В. Б.**, заслужений тренер (Миколаїв);  
**Бобіна О. В.**, канд. іст. наук, доц. (Миколаїв);  
**Гогоренко О. В.**, канд. філол. наук (Миколаїв);  
**Деркач В. М.**, заслужений тренер, канд. наук  
з фіз. виховання та спорту, доц. (Миколаїв);  
**Карсканова С. В.**, канд. психол. наук, доц. (Миколаїв);  
**Коваль С. С.**, канд. фіз.-мат. наук, доц. (Миколаїв);  
**Матвієнко Л. В.**, канд. іст. наук, доц. (Миколаїв);  
**Матійко О. В.**, заслужений діяч мистецтв (Миколаїв);  
**Міняйлова А. В.**, канд. пед. наук, доц. (Миколаїв);  
**Наливайко В. С.**, канд. техн. наук, проф. (Миколаїв);  
**Трибулькевич К. Г.**, д-р пед. наук, доц. (Київ);  
**Філатова О. С.**, д-р філол. наук, проф. (Миколаїв);  
**Філіппова Н. М.**, канд. філол. наук, проф. (Миколаїв);  
**Чугуєва І. Є.**, канд. психол. наук, доц. (Миколаїв);  
**Шаповалова І. В.**, канд. філос. наук, доц. (Миколаїв)

Відповідальний за випуск: **Бобіна О. В.**

*Друкується за рішенням Вченої ради  
Навчально-наукового гуманітарного інституту  
Національного університету кораблебудування  
імені адмірала Макарова  
(протокол № 4 від 26.11.2025 р.)*

**Гуманітарний вісник НУК**: збірник наукових праць. — Випуск 18. —  
Г 94 Миколаїв : Іліон, 2025. — 156 с.

У віснику опубліковані статті, що узагальнюють досвід роботи та результати досліджень у сфері вищої освіти та інших галузях знань. Основні рубрики вісника відповідають напрямам гуманітарної підготовки та соціально-гуманітарної освіти, яка здійснюється Навчально-науковим гуманітарним інститутом Національного університету кораблебудування. Вісник розрахований на викладачів, наукових працівників, фахівців, молодих науковців у сфері вищої освіти.

УДК 001(062.552)

© Національний університет кораблебудування  
імені адмірала Макарова, 2025

УДК 159.922.7:373.29

**Демкова Н. Ю.**

студентка спеціальності 053 Психологія, Навчально-науковий гуманітарний інститут Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Україна Миколаїв), nadiademkova69@gmail.com

**Рогальська-Яблонська І. П.**

професор кафедри дошкільної освіти, Навчально-науковий педагогічний інститут імені В. О. Сухомлинського Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Україна Миколаїв), inna2710um@gmail.com

## ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ ШЕСТИРІЧНОГО ВІКУ ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

*У статті досліджуються психологічні та педагогічні аспекти адаптації дітей шестирічного віку до навчальної діяльності. Розглянуто основні чинники, що впливають на успішність цього процесу: готовність до школи, індивідуальні психофізіологічні особливості дитини, роль сімейного виховання та освітнього середовища. Виокремлено ключові труднощі, з якими стикаються першокласники: високий рівень емоційного напруження, нестійкість уваги, проблеми у формуванні навчальної мотивації та організаційних навичок. Наголошено на необхідності створення сприятливих умов адаптації шляхом поєднання ігрових і навчальних методів, підтримки з боку вчителів і батьків, а також поступового розвитку самоконтролю та довільної поведінки.*

*Ключові слова:* адаптація, навчальна діяльність, психологічна готовність, емоційний розвиток, навчальна мотивація, педагогічні умови, соціалізація.

Звикання дитини до нових умов є ключовим періодом у становленні її як повноправного учасника суспільних відносин. Гармонійне входження в групу однолітків, дотримання прийнятих правил та поступове залучення до професійної сфери створюють основу для результативного розвитку особистості в сучасному соціокультурному просторі.

Варто наголосити, що перехід від дошкільного до молодшого шкільного віку супроводжується суттєвими змінами психоемоційного стану дитини. Так, він вимагає засвоєння нових соціальних норм, опанування ролі учня, а також включення у взаємодію з однолітками та педагогами. Цей процес часто супроводжується тривожністю, невпевненістю та емоційним напруженням. Тому адаптація дітей шестирічного віку до навчальної діяльності розглядається як комплексне явище, що потребує системної підтримки з боку сім'ї, педагогів і школи.

Дослідження показало, що процес адаптації дітей шестирічного віку до навчальної діяльності охоплює емоційно-психологічний, соціальний та навчальний аспекти їхнього розвитку. Більшість дітей демонструють готовність до навчання, позитивну мотивацію та інтеграцію в класний колектив. Водночас деякі діти потребують додаткової підтримки для подолання труднощів у соціалізації, регуляції емоцій та навчальній діяльності.

Результати дослідження дали змогу простежити низку важливих взаємозв'язків, що впливають на адаптацію дітей до шкільного середовища. Зокрема, виявлено позитивну кореляцію між соціометричним статусом та рівнем соціально-психологічної адаптації: діти, які мають добрі взаємини з однолітками й активно інтегровані в колектив, легше пристосовуються до шкільних умов. Водночас встановлено тісний зв'язок між адаптованістю та рівнем

шкільної мотивації, зокрема учні, які комфортно почуваються в класі, демонструють більшу зацікавленість і активність у навчанні. Негативна кореляція між тривожністю та взаємодією з однокласниками засвідчує, що підвищений рівень тривожності сприяє ізоляції та ускладнює процес соціалізації. Важливим чинником успішної адаптації виявилася також підтримка з боку вчителів і батьків, яка допомагає дитині долати труднощі та формує сприятливе середовище для розвитку. Додатково встановлено, що позитивне ставлення до класного колективу посилює навчальну мотивацію й стимулює інтерес до освітньої діяльності.

Попри загальну готовність більшості учнів до шкільного життя, значна частина дітей стикається з труднощами у спілкуванні з ровесниками та підвищеною чутливістю до невдач у навчанні. Такі прояви не мають патологічної основи, проте за відсутності належної підтримки можуть зумовити закріплення дезадаптивних форм поведінки, зниження самооцінки, втрату мотивації й формування негативного ставлення до навчання. Особливу увагу заслуговує розбіжність між сприйняттям емоційного стану дитини педагогами та батьками, що створює ризик залишення певних проблем поза увагою школи. Усе це підкреслює необхідність цілеспрямованої підтримки дітей у період адаптації до нових соціальних та освітніх умов.

З огляду на зазначене, особливого значення набуває психолого-педагогічний супровід, який виступає ефективним інструментом впливу на процес адаптації. Його завдання полягає не лише у своєчасному виявленні можливих труднощів, а й у запобіганні їхньому загостренню через застосування превентивних та корекційно-розвивальних заходів. Завдяки професійно організованому супроводу

створюються умови для розвитку емоційної стійкості, формування навичок соціальної взаємодії, позитивного ставлення до навчання та здатності до саморегуляції. Важливим аспектом є також налагодження партнерської співпраці між учителями, психологами та батьками, що забезпечує узгодженість виховних впливів і формує сприятливе адаптаційне середовище. Отже, включення системи психолого-педагогічного супроводу в освітній процес є необхідною умовою гармонійного розвитку та успішної соціалізації учнів у період їхнього входження до школи.

На основі дослідження була розроблена програма психологічного супроводу адаптації дітей шестирічного віку, спрямована на створення умов для позитивного ставлення до навчання та шкільного середовища, розвитку емоційного комфорту, соціальної інтеграції та зниження рівня тривожності. Ефективний психолого-педагогічний супровід дозволяє вчасно виявляти проблеми, запобігати їх загостренню та сприяє розвитку емоційної стійкості, соціальної компетентності і позитивного ставлення до навчання. Взаємодія педагогів, психологів і батьків створює

сприятливе адаптаційне середовище та підтримує гармонійний розвиток дитини.

Важливим аспектом є співпраця психолога з батьками, що активізує їхню участь у підтримці дитини та формує компетентність у навчанні та вихованні, включаючи дітей з особливими потребами. Комплексна психологічна підтримка на етапі адаптації забезпечує ефективний старт для навчання та соціалізації дітей шестирічного віку у новому шкільному середовищі.

Отже, результати дослідження підтвердили, що комплексна психологічна підтримка на етапі адаптації до навчання є ключовою для дітей шестирічного віку. Регулярне застосування цих методик забезпечує ефективний старт для подальшого навчального процесу та соціалізації дитини в новому шкільному середовищі.

#### Список використаних джерел

1. Березовська Л. І., Смоляк М. А. Психологічні особливості адаптації школярів до навчання. *Вісник Національного університету оборони України. Питання психології*. 2014. № 4 (41).
2. Максим О. В. Вплив психічних станів учнів на процес адаптації першокласників. *Нові технології навчання*. 2012. Вип. 72. С. 34–40.

**Diemkova N. Yu.**, Student of the Specialty 053 Psychology, Education and Research Institute of Humanities of Admiral Makarov National University of Shipbuilding (Ukraine, Mykolaiv), nadiademkova69@gmail.com

**Rohaiska-Yablonska I. P.**, Professor of the Department of Preschool Education, Admiral Makarov National University of Shipbuilding (Ukraine, Mykolaiv), inna2710um@gmail.com

### FEATURES OF ADAPTATION OF SIX-YEAR-OLD CHILDREN TO EDUCATIONAL ACTIVITIES

*The article examines the psychological and pedagogical aspects of the adaptation of six-year-old children to educational activities. The main factors influencing the success of this process are analyzed, including school readiness, individual psychophysiological characteristics of the child, and the role of family upbringing and the educational environment. Key difficulties faced by first-graders are identified: high levels of emotional tension, attention instability, and challenges in developing learning motivation and organizational skills. Emphasis is placed on the necessity of creating favorable adaptation conditions through a combination of play-based and educational methods, support from teachers and parents, and the gradual development of self-control and voluntary behavior.*

**Keywords:** adaptation, educational activities, psychological readiness, emotional development, learning motivation, pedagogical conditions, socialization.

---

---

# ЗМІСТ

---

## ІНКЛЮЗІЯ ТА ПСИХОЛОГІЯ

|                                                                                                                                                                               |    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| ВІТАЛЬНІ СЛОВА .....                                                                                                                                                          | 4  |
| <i>Бережник О. В., Коренева Ю. П.</i><br>Емоційна грамотність як чинник збереження психологічного здоров'я<br>студентської молоді в умовах соціальної нестабільності.....     | 6  |
| <i>Білокамінська Л. А., Чугуєва І. Є.</i><br>Професійна самореалізація як чинник становлення особистості жінок.....                                                           | 8  |
| <i>Демкова Н. Ю., Рогальська-Яблонська І. П.</i><br>Особливості адаптації дітей шестирічного віку до навчальної діяльності .....                                              | 10 |
| <i>Дігтяренко В. Ю., Литвиненко І. С.</i><br>Захисні механізми психіки в умовах стресових ситуацій.....                                                                       | 12 |
| <i>Заїка Г. О., Олексюк О. М.</i><br>Соціально-психологічна робота з жінками, які стали жертвами<br>домашнього насильства.....                                                | 14 |
| <i>Карсканова С. В., Прийма О. М.</i><br>Особливості сепарації підлітків з особливими освітніми потребами.....                                                                | 16 |
| <i>Карсканова С. В., Ніязов Р. В.</i><br>Вибір стратегій поведінки особистості<br>при внутрішньоособистому конфлікті.....                                                     | 18 |
| <i>Кравчук О. Ю.</i><br>Інклюзивне освітнє середовище в закладах вищої освіти:<br>концепції, виклики та траєкторії розвитку .....                                             | 21 |
| <i>Кравчук О. Ю.</i><br>Штучний інтелект як інструмент підтримки практики психологів<br>у роботі з інклюзивними учнями.....                                                   | 23 |
| <i>Кравчук О. Ю., Новікова Г.</i><br>Інклюзивні підходи до психосоціальної підтримки підлітків:<br>адаптація до різних потреб та контекстів .....                             | 25 |
| <i>Кравчук О. Ю., Райковська В. М.</i><br>Профорієнтація дітей з особливими потребами: міжгалузевий підхід,<br>індивідуальна підтримка та інклюзивні траєкторії розвитку..... | 27 |
| <i>Кравчук О. Ю., Ускова О. М.</i><br>Моніторинг розвитку соціальних навичок за допомогою ШІ:<br>приватність, етика та інтерпретація результатів .....                        | 29 |
| <i>Кравчук О. Ю., Христиановська Л. А.</i><br>Роль сім'ї та партнерського оточення в процесі психологічної<br>реабілітації жінок .....                                        | 31 |
| <i>Курчатова А. В.</i><br>Теоретико-методологічні підходи розкриття механізмів реалізації<br>супервізії в інклюзивній освіті.....                                             | 33 |
| <i>Ларченко І. В., Богданова О. В.</i><br>Інноваційні тенденції та впровадження технологій штучного інтелекту<br>у вищій освіті.....                                          | 35 |

|                                             |                                                                                                                                                                        |    |
|---------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| <b>Ларченко І. В., Іщенко О. А.</b>         | Модераційний ефект емоційного інтелекту у збереженні автономної мотивації студентів в умовах стресогенності.....                                                       | 38 |
| <b>Ларченко І. В., Іщенко Я. П.</b>         | Взаємозалежність когнітивних та емоційних процесів у стані довготривалого стресу в осіб, що мешкають у прифронтових зонах.....                                         | 40 |
| <b>Литвиненко І. С.</b>                     | Послуга раннього втручання – перша сходинка інклюзії.....                                                                                                              | 43 |
| <b>Литвиненко І. С., Гончарова О. О.</b>    | Емоційне вигорання працівників гуманітарної сфери та представників допомагаючих професій в контексті ургентного реагування .....                                       | 44 |
| <b>Литвиненко І. С., Джигота Е. В.</b>      | Деякі аспекти психологічної допомоги військовим після повернення з зони бойових дій засобами арттерапії.....                                                           | 47 |
| <b>Литвиненко І. С., Малюжеко М. В.</b>     | Формування пізнавальної мотивації у дітей молодшого шкільного віку .....                                                                                               | 49 |
| <b>Матко Д. А., Олексюк О. М.</b>           | Вплив соціальних мереж на формування ціннісно-сислової сфери особистості.....                                                                                          | 51 |
| <b>Матко Д. А., Олексюк О. М.</b>           | Соціальні мережі як середовище конструювання ідентичності та ціннісних пріоритетів.....                                                                                | 53 |
| <b>Межуєва К. Д., Олексюк О. М.</b>         | Особливості ментального здоров'я жінки у перинатальний період .....                                                                                                    | 55 |
| <b>Межуєва К. Д., Олексюк О. М.</b>         | Психологічні особливості адаптації до вагітності та подолання ознак посттравматичного стресового розладу, отриманого внаслідок пережитих психотравмуючих ситуацій..... | 57 |
| <b>Михальченко Н. В.</b>                    | Складові готовності майбутніх вчителів початкових класів до розвитку рефлексії учнів в умовах інклюзивного навчання .....                                              | 60 |
| <b>Михальченко Н. В., Криницька О. О.</b>   | Психологічна підтримка осіб, які пережили травматичні події: комплексний аналіз методів, ефективності та факторів впливу .....                                         | 63 |
| <b>Михальченко Н. В., Михальченко І. В.</b> | Симптоми професійного вигорання педагогів та фахівців .....                                                                                                            | 65 |
| <b>Мірзоян К. О.</b>                        | Взаємозв'язок самооцінки та рівня самоактуалізації у творчих особистостей.....                                                                                         | 68 |
| <b>Мочалова О. В.</b>                       | Особливості розвитку пізнавальних процесів дітей дошкільного віку з порушенням інтелектуального розвитку.....                                                          | 69 |
| <b>Олексюк О. М., Корнієнко В. А.</b>       | Особливості проявів ПТСР у військових і шляхи запобігання.....                                                                                                         | 71 |
| <b>Прасол Д. В.</b>                         | Характер і причини визначення інвалідності серед осіб з особливими освітніми потребами, які здобувають освіти за умови інклюзивного навчання.....                      | 73 |
| <b>Сінченко В. М., Коренева Ю. П.</b>       | Майндфулнес-практики як засіб збереження психоемоційної стійкості у волонтерській діяльності в умовах воєнного часу .....                                              | 75 |
| <b>Сеннар К. Б., Олексюк О. М.</b>          | Вплив професійного іміджу на ефективність консультативної діяльності психолога .....                                                                                   | 77 |
| <b>Сеннар К. Б., Олексюк О. М.</b>          | Імідж психолога як чинник успішної професійної реалізації .....                                                                                                        | 79 |

|                                          |                                                                                                                                             |    |
|------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| <b>Ткаченко О.</b>                       | Прояви булінгу в закладах середньої освіти.....                                                                                             | 81 |
| <b>Тур О. В.</b>                         | Управління інклюзією у закладах вищої освіти: стратегії формування інклюзивної культури та їх вплив на результативність закладу освіти..... | 82 |
| <b>Чугуєва І. Є., Мачечук Н. В.</b>      | Психологічні чинники соціальної реінтеграції учасників бойових дій .....                                                                    | 84 |
| <b>Яблонський А. І., Савицький О. В.</b> | Теоретичні підходи до вивчення бойового стресу у військовослужбовців.....                                                                   | 86 |

## МИКОЛАЇВЩИНА І ПІВНІЧНЕ ПРИЧОРНОМОР'Я: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ

|                                          |                                                                                                                       |     |
|------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>Бєляков Д.</b>                        | Імператорський Новоросійський університет – метеорологічна перлина Північного Причорномор'я.....                      | 89  |
| <b>Галєєва М.</b>                        | Психологічна допомога сім'ям загиблих воїнів.....                                                                     | 91  |
| <b>Гей С. П.</b>                         | Грецькі топоніми Північного Причорномор'я: історико-лінгвістичний аспект .....                                        | 92  |
| <b>Гранченко М. В., Хрящевська Л. М.</b> | Відкриття перших закладів освіти в Одесі (1794–1830-ті рр.) .....                                                     | 95  |
| <b>Коваль Г. П., Ляшенко І. О.</b>       | Висвітлення моментів життя караїмів Одеси на сторінках газети «Одесские Новости» в кінці XIX – на початку XX ст. .... | 96  |
| <b>Костирко Т. М.</b>                    | Штучний інтелект як інструмент збереження культурної спадщини університетів.....                                      | 97  |
| <b>Нефьодов Д.</b>                       | Освітнє та громадське значення історичного краєзнавства в сучасних вітчизняних закладах освіти .....                  | 99  |
| <b>Рижева Н., Довбня В.</b>              | Пам'яткоохоронна діяльність на території Миколаївської області (2000–2019 рр.).....                                   | 101 |
| <b>Рижева Н., Михайлов М.</b>            | Культурні взаємовпливи у декоративному оздобленні піхов мечів Київської Русі .....                                    | 102 |
| <b>Семешин Е.</b>                        | До біографії Валерії Містюк: Уродженка Миколаєва в історії радянської психології.....                                 | 104 |
| <b>Сергієва Ю. С., Матвієнко Л. В.</b>   | Експерименти на Засільському цукровому заводі: історичний екскурс.....                                                | 105 |
| <b>Тернович Б. П.</b>                    | Голокост на Миколаївщині.....                                                                                         | 106 |
| <b>Ткаченко О.</b>                       | Прояви булінгу в закладах середньої освіти: теоретичний аналіз .....                                                  | 107 |
| <b>Філенко А., Нефьодов Д.</b>           | Західна історіографія господарської реформи у СРСР 1965 р. ....                                                       | 108 |
| <b>Фьольдварі Шандор.</b>                | Український газ під Чорним морем і перспективи турецьких інвестицій .....                                             | 111 |
| <b>Шевченко А.</b>                       | Становлення землеробства у Буджаку на початку XIX ст. ....                                                            | 112 |
| <b>Шевчук В.</b>                         | Український націонал-комунізм 1918–1921 рр.: історіографічний та джерелознавчий аналіз .....                          | 114 |

## ДИЗАЙН

|                                            |                                                                                                            |     |
|--------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>Данильченко Н. В., Гавловська Д. А.</b> | Сучасні концепції в проектуванні дизайну плавучих будинків .....                                           | 116 |
| <b>Матійко Н. О., Бєлосвіт Я. О.</b>       | Управління дизайном в епоху цифрових технологій: синергія комп'ютерної графіки та креативних процесів..... | 118 |
| <b>Матійко О. В., Обухова В. О.</b>        | Сучасні текстильні матеріали в інтер'єрних макетах: імітація оббивки і декоративних елементів.....         | 119 |
| <b>Портнов Д., Атанова Є.</b>              | Значення академічного рисунка у формуванні конструктивного мислення майбутніх дизайнерів.....              | 121 |

**ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА СПОРТ****Вакуліна Л. М., Лагерний Д. І.**

Фізичне виховання як компонента патріотичного формування молоді ..... 123

**СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ НАУКИ****Бобіна О. В.** Як працює Гуманітарний інститут на четвертий рік Великої війни ..... 126**Валуєва Ю. А., Чурсіна А. О., Шаповалова І. В.**

Розвиток освіти південної України у XIX–XX ст. .... 130

**Васильєва В. В., Лукашик В. І., Шаповалова І. В.**

Війна і психічне здоров'я українців в умовах воєнного стану ..... 132

**Волкотрубенко Є. О., Шаповалова І. В.**Еволюція портової інфраструктури Миколаївщини  
як чинник економічного зростання південного регіону ..... 135**Запесочний Н. О., Шаповалова І. В.**Розвиток суднобудівної промисловості Миколаївщини:  
історичний вимір та сучасні перспективи ..... 136**Залізко А. С., Шаповалова І. В.**Формування багатонаціонального культурного середовища  
Північного Причорномор'я (кінець XVIII ст. – XIX ст.) ..... 138**Корольова Т. М., Кравчук О. Ю.**Психологічні чинники медіаграмотності як елемент соціальної  
компетентності індивіда ..... 140**Михальченко Н. В., Молчанова О. М.**Готовність майбутніх вчителів початкових класів  
до організації навчальної діяльності молодших школярів ..... 141**Моїсеєнков А. В., Шаповалова І. В.** Особливості соціально-економічного життя

Північного Причорномор'я у період 1917–1921 рр. .... 144

**Надточій І. В.**Взаємодія медицини та освіти у реалізації програм раннього  
втручання у розвиток дитини ..... 146

ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ ТА ОФОРМЛЕННЯ НАУКОВИХ СТАТЕЙ ..... 154

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ СТАТТІ ..... 155